

Liljaskolan
Västra Järnvägsgatan 9
911 34 Vännäs

Datum 2010-06-30
1 (8)
Dnr: 40-2010:30

Vännäs kommun
911 81 Vännäs

Kvalitetsgranskning av Liljaskolan i Vännäs kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på tre av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på Byggprogrammet, Fordonsprogrammet och Industriprogrammet till vissa delar utgår från ämnets mål att sträva mot. Undervisningen anpassas även i viss utsträckning efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Skolan behöver dock genomföra insatser inom följande områden för att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen.

Områden som bör förbättras:

- Rektorn bör genomföra insatser så att undervisningen i högre utsträckning utgår från ämnets mål att sträva mot.
- Rektorn bör genomföra insatser så att undervisningen i högre utsträckning utgår från de olika programmens program mål.
- Rektorn bör genomföra insatser så att arbetet organiseras så att eleverna utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.
- Rektorn bör genomföra insatser för att säkerställa att bedömning och betygsättning i kursen Samhällskunskap A är likvärdig.

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Vännäs kommun inom tre månader efter beslutsdatum, dvs. senast den 30 september 2010, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Umeå, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Skolinspektionens granskning av undervisningen i samhällskunskap i Liljaskolan i Vännäs kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010. Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att sträva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygsättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område. I bilaga till detta beslut återfinns en lista över samtliga bedömningspunkter som omfattas av granskningen. Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna övergripande rapport kommer att publiceras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Liljaskolan i Vännäs kommun ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 26-29 april 2010. I skolan granskades byggprogrammet (BP), fordonsprogrammet (FP) samt industriprogrammet (IP). Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare, ansvarig rektor och gymnasiechefen, samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A på aktuella program. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Liljaskolan är undervisningsrådet Stefan Persson och utredaren Ulf Pantzare.

Beskrivning av skolan

Liljaskolan är en stor gymnasieskola med drygt 900 elever från 70 kommuner, samt ungefär 200 vuxenstuderande. Många av eleverna kommer från andra kommuner eftersom Vännäs kommun ingår i ett gymnasialt samverkansområde i Västerbotten samt erbjuder riksrekryterande utbildningar. Liljaskolan erbjuder utbildning inom tolv av

gymnasieskolans nationella program, Programinriktat Individuellt Program (PRIV) och gymnasiesärskola.

Utbildningen vid Liljaskolan leds av en gymnasiechef. Under gymnasiechefen är verksamheten organiserad i tre sektorer med en ansvarig rektor för varje sektor. Gymnasiechefen har ansvaret för skolans kontakter utåt, medan rektorerna har ansvaret för kontakterna inom skolan.

Skolan är organiserad i sektorer där Byggprogrammet, Fordonsprogrammet och Industriprogrammet ingår i en yrkesteknisk sektor som är sammankopplad med Naturvetenskapsprogrammet. Sektorerna är sedan indelade i arbetslag som har i uppdrag att genomföra kurserna. Arbetslagen är till stor del självstyrande enheter med egen budget och stor frihet att utforma utbildningens kärnverksamhet. Som komplement till de ämnesövergripande arbetslagen finns det på skolan ämneslag i kärnämnen som träffas regelbundet. Inom ämneslagen finns en ämnesansvarig lärare.

Kursen i Samhällskunskap A är utlagd som en sammanhållen kurs under elevens tredje år, och läses med en omfattning av 2 timmar och 40 minuter per vecka.

Motivering till beslutet

Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Utifrån genomförda lektionsbesök och intervjuer finner Skolinspektionen att undervisningen i viss utsträckning utgår från samhällskunskapsämnets mål att sträva mot. Exempel på detta finns bland annat i kursens arbetsområden som behandlar demokrati/diktatur, mänskliga rättigheter, val och valsystem, riksdag och regering och grundlagarna. Granskningen visar sammantaget att undervisningen i Samhällskunskap A vid Liljaskolan tydligare behöver knytas till ämnets strävansmål.

Elevernas ibland bristande motivation för ämnet samhällskunskap gör att lärarna känner sig tvungna att tydligt anpassa undervisning till elevernas intressen och att göra undervisningen mycket konkret. Det kan innebära en risk för att undervisningen i hög utsträckning anpassas till eleverna och i för liten utsträckning utgår ifrån ämnets mål att sträva mot.

Det framgår vidare av genomförda intervjuer att uppnåendemålen för kursen Samhällskunskap A har en tydligare koppling till upplägget av undervisningen än vad strävansmålen för ämnet har. Bland annat inriktas informationen till eleverna om målen för utbildningen i huvudsak mot uppnåendemålen för kursen i Samhällskunskap A.

Utgår undervisningen från programmålen

Av förordningen om särskilda program mål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda program mål som gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar program målet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Den granskade undervisningen i samhällskunskap utgår i viss utsträckning från program målen, och det finns en strävan på skolan att så ska vara fallet. Granskningen visar dock sammantaget att undervisningen i högre utsträckning bör utgå från program målen samt att rektorn behöver ta ett större ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser inom programmet.

Liljaskolan har arbetat för att få till stånd en så kallad infärgning av karaktärsämnena i undervisningen i kärnämnen. Bland annat har man strävat efter att skapa arbetslag som innehåller lärare från olika typer av ämnen för att underlätta samverkan och infärgning. Samverkan har ibland skett mellan samhällskunskap och ämnena svenska och naturkunskap. Skolan har också undvikit att bedriva samläsning inom Samhällskunskap A för flera program för att öka möjligheterna till infärgning av program målen. Skolledning och personal anser samtidigt att det är viktigt att undervisningen i samhällskunskap förbereder eleven inte bara för yrkeslivet utan för hela livet i samhället.

Liljaskolan har schemalagt undervisningen i samhällskunskap i relativt långa arbetspass för att ge utrymme för att arbeta med teman och för att kunna genomföra studiebesök för att studera olika samhällsfunktioner. Skolan har också en väl utbyggd samverkan med berörda branscher. Syftet med dessa åtgärder är att konkretisera ämnet samhällskunskap till en verklighet som så nära som möjligt liknar det samhälle som eleven möter som anställd inom sin yrkesprofil. Eleverna upplever dock att undervisningen i begränsad omfattning sker i form av teman eller projekt. Ämnesövergripande arbete sker enligt eleverna sällan.

Lärarna som undervisar i Samhällskunskap A anser vid intervju att en begränsande faktor för möjligheterna att samverka med karaktärsämneslärarna för att öka infärgningen av programmålen i undervisningen är schemastrukturen. Lärarnas olika undervisningstider gör det svårt att ha gemensamma träffar för att diskutera undervisningen. Möjligheterna skulle vara större om samtliga berörda lärare ingick i samma arbetslag.

Granskningen visar att elevernas motivation för undervisningen varierar mellan olika program, och att den i vissa fall är svag. Ett medel att öka elevernas motivation bör då vara att stärka kopplingen mellan programmål och den undervisning som genomförs som ett medel för att få eleverna att känna att undervisningen inom kursen Samhällskunskap A ger eleverna viktiga kunskaper som de har nytta av under kommande yrkesliv. Som beskrivs nedan bör skolans arbete även i högre utsträckning stimulera eleverna att använda och utveckla hela sin förmåga.

Granskningen visar vidare att undervisningen inom kursen Samhällskunskap A i begränsad omfattning innehåller områden som etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen och faktorer som påverkar hälsa och säkerhet inom kommande yrkesutövning. Sådana frågor behandlas enligt elever och lärare i huvudsak inom utbildningens karaktärsämnen.

Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygssättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet

förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att organiseringen av arbetet behöver förbättras så att eleverna i större utsträckning utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Den granskade undervisningen anpassas till den aktuella elevgruppen, men i för liten utsträckning individuellt efter varje elevs förutsättningar och behov.

Av intervjuer framkommer att lärarna har god kännedom om elevernas olika lärtilar och ambitioner avseende studierna samt varje elevs behov av stöd och stimulans. Utifrån denna kunskap anpassas i viss mån arbetssätt och arbetsformer. Det kan bland annat innebära att eleven får individuellt anpassade arbetsuppgifter, muntliga frågeställningar med diskussionstillfällen för att konkretisera problemområden eller distansstudier via webben. Av elevintervjuerna framgår dock att eleverna upplever att individualisering av undervisningen genomförs i begränsad omfattning. Denna bild har också framkommit vid de lektionsbesök som genomförts inom denna granskning.

Intervjuade lärare anger att de försöker utgå från elevernas intressen och att göra undervisningen mycket konkret. Det framkommer av intervjuer med lärare och elever att många elever är nöjda om de når betyget godkänt på kursen, och att eleverna ofta inte strävar efter högre betyg. Lärarna beskriver att de i viss utsträckning lägger upp undervisningen mot betygssteget godkänt utifrån sin kunskap om elevernas ambitionsnivå. Intervjuer med elever och lärare visar att lärarna kan göra mer för att stimulera eleverna till att nå högre betygssteg när eleverna har förutsättningar för detta.

Enligt elever och lärare går lärarna igenom mål och betygs-kriterier vid kursstarten. I intervjuer med lärarna framkommer också att eleverna inte enbart bedöms utifrån förberedda prov och muntliga redovisningar utan att de på olika sätt har möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter. Eleverna upplever ändå att bedömningen av deras kunskaper i stor utsträckning görs utifrån provresultat och andra redovisningar.

Enligt skolledning och lärare har elevernas förkunskaper när de kommer till Liljaskolan från grundskolan ökat under de senaste 10-15 åren. Det har lett till att elevernas utbildningsresultat i ämnet samhällskunskap förbättrats under samma tidsperiod.

Stöd till elever som är i behov av extra stödinsatser ges vid skolan. Stödet ges i huvudsak inom den ordinarie undervisningen. Undervisningen i samhällskunskap genomförs inom de granskade programmen generellt i små undervisningsgrupper. Det underlättar för läraren att ge eleverna extra stöd inom ordinarie undervisning vid behov. Om ytterligare stöd krävs finns tillgång till specialpedagog. Intervjuerna visar att de elever som arbetar för att nå minst betyget godkänt också ges förutsättningar av skolan för att nå detta mål. Enligt rektorn och lärarna har de elever som riskerar att inte nå godkänt utarbetade åtgärdsprogram som också utvärderas.

Granskningen visar att eleverna genomgående får möjlighet att tillsammans med undervisande lärare utvärdera olika kursmoment. Utvärdering genomförs antingen muntligt eller skriftligt.

Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att rektorn behöver genomföra ytterligare insatser för att säkerställa att bedömning och betygssättning är likvärdig.

Skolans resultatredovisning från de senaste två läsåren visar att det finns stora skillnader i betygssättning mellan olika lärare och program. Rektorn känner till denna bild. Enligt rektorn beror detta bland annat på elevgruppernas sammansättning och hur undervisningen bedrivs i de olika grupperna. Vid elevintervjuerna framkommer åsikten att kravnivån för olika betygsssteg varierar mellan olika program och skolor inom kursen Samhällskunskap A. Eleverna anser också att kravnivån för att nå betyget godkänt är ganska låg.

Vid intervju med de lärare som undervisar i Samhällskunskap A på de granskade programmen framkommer att lärarna anser att det är svårt att bedöma om kravnivån för olika betygsssteg är likvärdig inom de granskade programmen jämfört med övriga program på skolan. Undervisningen läggs upp olika för olika grupper och av olika lärare. Kunskaper uttrycks och kan också enligt lärarna uttryckas olika hos olika elever och elevgrupper.

Något systematiskt arbete för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning förekommer inte vid skolan enligt inspektörernas bedömning. Inom skolan har ämneslagen en viss roll för att säkerställa likvärdig bedömning och betygssättning. Ämneslagen har träffar där man bland annat diskuterar betygssättning. Studiedagar

har även använts vid skolan för att diskutera betygskriterier och för att försöka hitta gemensamma tolkningar. Mot bakgrund av vad som sammantaget framkommit vid besöket behöver dock skolan enligt Skolinspektionens bedömning stärka arbetet med en likvärdig bedömning och betygssättning ytterligare.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Ulf Pantzare samt undervisningsråden Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Stefan Persson
Föredragande

Bilaga: Bedömningspunkter